

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Юридичний факультет
Кафедра конституційного, адміністративного та трудового права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
НУ «Запорізька політехніка»

проф. Юрій ФІЛЕЙ
«31» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 11 Історія держави і права України
(код і назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

спеціальність 262 Правоохоронна діяльність
(код і найменування спеціальності)

освітня програма (спеціалізація) Правоохоронна діяльність
(назва освітньої програми (спеціалізації))

інститут, факультет юридичний факультет
(найменування інституту, факультету)

мова навчання українська

2023 рік

Робоча програма Історія держави і права України

(назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти спеціальності 262 Правоохоронна діяльність,
освітня програма (спеціалізація) Правоохоронна діяльність, 2023. 25 с.

(назва освітньої програми (спеціалізації))

Розробники: Пальченкова В. М., професор кафедри конституційного, адміністративного та трудового права, д. ю. н., професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри
конституційного, адміністративного та трудового права

Протокол від «30» серпня 2023 року № 2

Завідувач кафедри конституційного, адміністративного та трудового права

(найменування кафедри)

«30» серпня 2023 року _____ (Максакова Р. М.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

(найменування факультету)

Протокол від «31» серпня 2023 року № 1

«31» серпня 2023 року Голова _____ (Філей Ю.В.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів : 4	Галузь знань <i>26 Цивільний захист</i>	Нормативна	
Модулів – 2	Спеціальність <i>262 – «Правоохоронна діяльність»</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – <i>не передбачено навчальним планом</i>		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		30 год.	6 год.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: <i>реферативна робота на тему: «Становлення та розвиток українського права та державності»</i>		Семінарські заняття	
		14 год.	2 год.
Загальна кількість годин : <i>262 – 120</i>		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: <i>Аудиторних – 3 ; Самостійної роботи студента – 76/112</i>	Освітній ступінь: <i>бакалавр</i>	Самостійна робота	
		76 год.	112 год.
		Індивідуальні завдання	
		76 год.	112 год.
		Вид контролю	
		екзамен	екзамен

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 44/766

для заочної форми навчання – 8/112

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою курсу «Історія держави і права України» є вивчення виникнення, розвитку та змін типів та форм держави і права, а також державно-правових та правоохоронних інститутів та органів народів, що населяли і населяють територію України. Для того, щоб: охопити розвиток усіх аспектів еволюції держави на території України – її державний механізм, форму державної єдності, право; зорієнтувати в історичних підвалинах джерел права, що діють на Україні після проголошення її незалежною державою, зрозуміти нову систему права, його зміст і місце в правовій державі; використати узагальнення та понятійний апарат, розроблені теорією держави і права, і в той же час дати конкретний державно-правовий матеріал для таких узагальнень; опанувати певним інструментарієм науки історії держави і права України.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія держави і права України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальність 262 – «Правоохоронна діяльність».

1.2. Основними завданнями навчальної дисципліни «Історії держави і права України» є:

- формування політичного і правового мислення у майбутніх правоохоронців;
- формування умінь визначати та аналізувати процеси в еволюції держави і права України та виявляти основні закономірності розвитку держави на сучасному етапі;
- формування умінь визначати та розуміти фактори, які справляють вплив на особливості формування державно-правової та правоохоронної системи України на різних етапах її розвитку;
- формування системи спеціальних знань з курсу «Історія держави і права України»: еволюція української державної традиції, розвиток механізму державної влади в Україні (органів центрального і місцевого управління, юстиції, правоохоронних органів), зародження та функціонування правової системи в цілому і окремих галузей права зокрема;
- знайомство з пам'ятками української юридичної культури, вивчення та аналіз джерел українського права.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні отримати :

інтегральну компетентність : Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності :

ЗКЗ. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахові компетентності:

СК3. Здатність професійно оперувати категоріально-понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності.

СК4. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності.

СК5. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.

СК6. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК10. Здатність визначати належні та придатні для юридичного аналізу факти.

2. Програма навчальної дисципліни (інформаційний обсяг навчальної дисципліни)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ В СТАРОДАВНЮ ЕПОХУ ТА ДОБУ СЕРЕДНЬОВІЧЧА

Тема 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

Предмет, метод курсу історії держави і права України. Місце курсу в системі юридичних навчальних дисциплін, співвідношення з іншими правовими дисциплінами.

Загальнонаукові та спеціальні методи пізнання і вивчення історії держави і права України.

Періодизація історії держави і права України.

Наукова і навчальна література з курсу. Критика антинаукових концепцій історії держави і права України. Джерел вивчення історії держави і права України.

Тема 2. ПЕРШІ ДЕРЖАВНІ УТВОРЕННЯ І ПРАВО НА ТЕРИТОРІЇ ПІВНІЧНОГО ПРИЧОРНОМОР'Я І ПРИАЗОВ'Я (серед. I тис. до н.е. - V ст. н.е.)

Виникнення і розвиток Скіфської держави: суспільний і політичний лад; джерела та основні риси права.

Античні міста-держави: Ольвія, Херсонес, Пантікапей, Тіра та ін. Суспільно-політичний лад, джерела й основні риси права. Зв'язки з місцевими племенами і союзами племен.

Боспорське царство. Його суспільно-політичний лад, джерела та основні риси права.

Монархія і республіка – форми правління рабовласницьких держав на території України. Джерела і основні риси рабовласницького права.

Значення рабовласницьких держав Північного Причорномор'я для процесу розкладу родоплемінного устрою, виникнення державності у східних слов'ян.

Тема 3. ДЕРЖАВА І ПРАВО СХІДНИХ СЛОВ'ЯН У ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ФЕОДАЛЬНИХ ВІДНОСИН (VI - поч. XII ст. н.е.)

Східні слов'яни, їх розселення на сучасній території України. Родоплемінна організація суспільства та її розклад: родовий уклад життя людей, зародження патріархального рабства, формування феодальних відносин. Переростання родових общин у територіальні.

Східнослов'янські племена, союзи племен, племінні княжіння. Союз союзів племінних княжінь Середнього Подніпров'я під назвою «Русь» (VIII ст. н.е.).

Завершення політичної консолідації східних слов'ян, утворення і розвиток держави з центром у Києві. Давньоруської держави. Етапи державно-правового розвитку Київської Русі. Теорії походження державності у слов'ян.

Суспільний устрій. Великі київські князі. Місцеві князі. Бояри. Духовенство. Міське населення. Смерди. Закупи. Кабальні люди. Холопи.

Державний лад. Ранньофеодальна монархічна форма правління. Вищі органи влади: великий київський князь, рада при великому князі. Удільні князі. З'їзди князів (снєми). Відносини васалітету-сюзеренітету. Віче. Судові органи. Двірцево-вотчинна система управління. Військо. Церковна організація.

Джерела права Київської Русі: звичаєве право, князівське законодавство, міжкнязівські договори, постанови князівських з'їздів і вічевих зборів, договори Київської Русі з іноземними державами. Джерела церковного права, «Руська Правда» - пам'ятка права Київської Русі.

Основні риси права. Право власності, зобов'язальне право, право спадщини. Сімейно-шлюбне право. Поняття і види злочинів, мета і система покарань. Основні риси судочинства.

Тема 4. ДЕРЖАВА І ПРАВО ПІВДЕННО-ЗАХІДНОЇ РУСІ У ПЕРІОД ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ (XII – XIV ст.)

Розвиток суспільно-політичного ладу Русі на початковому етапі феодальної роздробленості. Суспільний лад. Державний лад.

Зміни в суспільно-політичному ладі південно-західних земель у період поглиблення феодальної роздробленості і боротьби Русі проти навали кочових орд та інших іноземних загарбників (XII – XIV ст.).

Утворення і розвиток Галицько-волинського князівства. Галицько-волинська держава - спадкоємниця Київської Русі.

Суспільний лад. Князі. Боярська аристократія. Духовенство. Міські жителі. Сільське населення. Смерди. Холопи. Правове становище окремих соціальних груп.

Державний устрій. Князівська влада. Коронація князя Данила як короля. Рада бояр. Удільні князі. З'їзди князів. Віче. Військо. Заснування Галицької митрополії. Місцеве управління.

Значення Галицько-Волинського князівства. Основні риси права південно-західних земель періоду феодальної роздробленості (XII - перша половина XIV ст.)

Тема 5. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ ЛИТВИ, ПОЛЬЩІ І РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ (кінець XIV - перша пол. XVII ст.)

Приєднання українських земель до Великого Литовського князівства. Автономний устрій українських земель. Політичний і адміністративний устрій. Ліквідація автономії князівств та перетворення їх на воєводства. Захоплення частини земель України Польщею. Польсько-литовські унії. Утворення держави Речі Посполитої. Люблінська унія 1569 р. Зміни в політично-правовому становищі українських земель.

Суспільний устрій. Князі, магнати, бояри, шляхта. Духовенство. Міське населення. Селянство, його верстви і групи. Правове оформлення закріпачення селянства. Суспільний устрій Речі Посполитої.

Державний лад. Установлення нового адміністративно-територіального поділу. Ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів. Центральні і місцеві органи влади і управління в Україні. Судові установи. Державний лад Речі Посполитої. «Генрикові артикули» 1573 р. Роль сеймів в обранні короля Речі Посполитої. Функції центральних органів влади і місцеве управління. Значення церкви, монастирів і братств у державі. Берестейська церковна унія. Військова організація, шляхетське військо. Реєстрове козацтво. «Статті про заспокоєння руського народу» 1632 р. «Ординація війська Запорізького реєстрового» 1638 р.

Особливості територіального устрою Галичини. Буковина у складі Молдавії і Туреччини. Закарпаття у складі Угорського королівства. Чернігово-Сіверщина у складі Великого князівства Московського.

Виникнення козацтва. Утворення Запорізької Січі, її республіканський устрій. Виникнення і заснування Запорізької Січі, її адміністративно-територіальний поділ. Правове становище козацтва. Реєстрове козацтво. Органи влади та управління в Запорізькій Січі.

Джерела права. Звичаєве право. Сеймові і королівські конституції. Конституція Казимира 1468 р. «Устава на волоки» 1557 р. Литовські статuti

1529, 1566, 1588 рр. Магдебурзьке право. Зародження і розвиток козацького права. Основні риси права. Право власності. Спадкове право. Zobov'язальне право. Злочини і покарання. Судовий процес.

Звичаєве козацьке право. Універсали кошового отамана. Рішення військових рад. Види злочинів і система покарань у Запорізькій Січі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2: ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ НОВОГО ЧАСУ

Тема 6. ЗАПОРОЗЬКА СІЧ, ЇЇ ВІЙСЬКОВО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ УСТРІЙ І ПРАВО

Виникнення козацтва. Запорозька Січ, її внутрішня організація, органи влади та управління. Поєднання військово-адміністративної і судової влади. Козацьке військо. Запорозька Січ у процесі входження України до складу Російської імперії. Ліквідація Запорозької Січі.

Звичаєве право запорозьких козаків. Цивільне право, право власності, zobov'язальне право. Злочини та покарання, поняття і види злочинів, мета і види покарань. Судовий устрій і судочинство, судові органи, процесуальне право.

Тема 7. ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 1648-1654 рр. ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ. ПЕРЕХІД УКРАЇНИ ПІД ПРОТЕКТОРАТ РОСІЇ І ЙОГО ПРАВОВЕ ОФОРМЛЕННЯ

Політико-правове і соціально-економічне становище України напередодні повстання 1648 р. Причини і характер війни. Рушійні сили війни. Гетьман Б. Хмельницький.

Суспільний лад. Вигнання з України польських магнатів, шляхти, єзуїтів і ксьондзів. Зміцнення становища православної шляхти і духовенства. Козацька старшина. Рядові козаки. Міські жителі та їх розшарування. Селянство.

Формування української національної держави. Територія. Зборівський і Білоцерківський договори. Новий адміністративно-територіальний поділ.

Вищі органи влади й управління. Загальновійськова козацька Рада. Рада Генеральної старшини. Гетьман. Генеральний уряд. Полковники і полкові уряди. Сотники і сотенні уряди. Курінні отамани. Городові отамани. Магістрати і ратуші, їх структура, права та обов'язки. Джерела права. Звичаєве право – основа права гетьманської держави. Нормативні акти гетьманської військово-адміністративної влади. Зміни в застосуванні законодавства польсько-литовського походження,

Основні риси права періоду визвольної війни 1648-1654 рр.

Українсько-російські зв'язки в роки визвольної війни 1648-1654 рр. Рішення Земських соборів у лютому 1651 р. та жовтні 1653 р. Переяславська Рада 1654 р. Статті Б. Хмельницького. Березневі статті 1654 р. Значення переходу України під протекторат Московії. Українська держава у 1654-1659 рр.

Тема 8. УКРАЇНСЬКА ГЕТЬМАНСЬКА ДЕРЖАВА ТА ЇЇ ПРАВО (XVIII СТ.)

Політико-правове положення Гетьманщини у складі Російської імперії. Андрусівське перемир'я 1667 р. Поділ України на Правобережну і Лівобережну. Гадяцький договір з Польщею. «Вічний мир» Росії з Річчю Посполитою. Автономія України. Гетьманські статті. Органи місцевого самоврядування. Загальновійськова рада. Рада генеральної старшини. Генеральний уряд. Гетьманська влада. Полкові уряди. Сотенні уряди. Куреневі і городові отамани. Збройні сили. Магістрати і ратуші. Судові органи. Церква.

Особливості політичного устрою на Слобожанщині.

Зміни в політичному становищі Запорізької Січі та Південної України.

Органи самодержавного управління Україною. Малоросійський приказ, 1-ша Малоросійська колегія, 2-га Малоросійська колегія.

Наступ російського царату на права і вільності України. Ліквідація української національної державності. Запровадження військового та адміністративно-територіального устрою в Україні відповідно до загальної централізованої системи управління Російською імперією.

Соціально-економічні і політичні наслідки скасування автономії України у складі Росії.

Політико-правове становище Галичини і Правобережжя у складі Речі Посполитої, Закарпаття - в складі Угорщини, Північної Буковини і Криму - в складі Туреччини.

Джерела і розвиток права. Звичаєве козацьке право. Нормотворча діяльність гетьмана. «Пакти і Конституція прав і вільностей Війська Запорізького» 1710 р. Царське законодавство. Збірники церковного права. Кодифікація українського права. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. Цивільне право, кримінальне право, процесуальне право. Основні риси судового процесу.

Тема 9. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНИ У СКЛАДІ ДВОХ ІМПЕРІЙ (РОСІЙСЬКОЇ І АВСТРІЙСЬКОЇ) (КІНЕЦЬ XVIII - ПОЧАТОК XX СТ.)

Три поділи Речі Посполитої (1772, 1793, 1795 рр.), приєднання Криму до Росії та вплив цих подій на політико-правове становище та історичну долю України: Лівобережжя, Правобережжя і Півдня України у складі Російської імперії, Північної Буковини, Галичини і Закарпаття - Австро-Угорської імперії.

Українські землі у складі Російської імперії. Суспільний лад, положення основних верств населення. Політичний лад. Утворення губернських органів управління. Система органів самодержавного управління. Повітовий апарат управління. Земський суд. Волосне правління. Судова система. Криза суспільного, державного і правового устрою російської імперії у середині XIX ст. Селянська реформа 1861 р. Земська (1864 р.), судова (1864 р.) і міська (1870

р.) реформи та особливості їх проведення в Україні. Контрреформи 80-90-х рр. XIX ст. Закон про воєнне становище 1892 р.

Джерела права. Правове закріплення буржуазних відносин. Кодифікація права у XIX ст. Основні риси цивільного і кримінального процесу за судовими статутами 1864 р. і законом 1889 р.

Суспільно-політичне і правове становище українських земель у складі Австро-Угорської імперії. Реформи Габсбургів. Суспільний лад. Політичний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Судова система. Революції 1848 р. в Європі, зміни у політико-правовому становищі західноукраїнських земель. Поширення ідей державності і боротьби за автономію. Відміна кріпосного права в 1848 р. Введення в дію імперського законодавства. Кодифікація права. Цивільні кодекси. Реформи судочинства 50-х рр. XIX ст.

Особливості суспільного розвитку України початку XX ст. Причини і рушійні сили революції 1905-1907 рр. Особливості революції в Україні. Формування і діяльність українських політичних партій. Наслідки революції. Реформа державного правління в Росії в результаті революції. Державна дума: порядок формування, структура, повноваження. Діяльність української громади в Державних думах. Аграрна реформа П. Столипіна.

Перша світова війна 1914-1918 рр. та її наслідки для України. Україна в планах учасників першої світової війни 1914-1918 років. Оголошення українських губерній на воєнному або надзвичайній охорони положенні. Мілітаризація місцевого апарату самодержавної влади і управління. Комісії і уповноважені особливих нарад у губернських і повітових містах. Обласні і місцеві військово-промислові комітети. Військово-польові суди.

Цивільне, адміністративне і кримінальне законодавство в період революції 1905-1907 рр., наступної реакції, а також першої світової війни 1914-1918 рр. Надзвичайне законодавство 1905-1906 рр. та періоду першої світової війни.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3: ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ В ПЕРІОД НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Тема 10. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (1917-1921 рр.)

Соціально-економічне та політичне становище України напередодні Лютневої (1917 р.) революції. Перемога Лютневої революції. Крах самодержавства. Початок створення в Україні нових політичних структур.

Тимчасовий уряд та його органи в Україні. Дія законодавства Тимчасового уряду в Україні.

Історичні передумови нового відродження національної державності українського народу.

Становлення Української Народної Республіки (УНР)

Створення Центральної Ради Виникнення нових політичних партій і розширення складу Центральної Ради. Обрання Комітету Центральної Ради (Мала Рада). Перший універсал Центральної Ради. Створення Генерального Секретаріату Центральної Ради.

Другий універсал Центральної Ради. «Статут Вищого управління України» від 27 липня 1917 р. «Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові» Тимчасового уряду від 17 серпня 1917 р.

Третій універсал Центральної Ради від 7 (20) листопада 1917 р. Проголошення Української Народної Республіки. Зміни в Центральній Раді і Генеральному Секретаріаті. Питання території і адміністративного поділу Української Народної Республіки.

Зовнішньо-політична діяльність Української Народної Республіки. Четвертий універсал Центральної Ради від 9 (22) січня 1918 р., його зміст і значення. Проголошення України незалежною державою. Створення нового уряду незалежної держави – Ради Міністрів Української Народної Республіки.

Нормотворча діяльність Центральної Ради, Малої Ради, Генерального Секретаріату і Ради Міністрів України.

Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вольності УНР) 1918 р., її зміст і значення.

М. Грушевський – Президент УНР.

Гетьманська держава

Хліборобський конгрес 29 квітня 1918 р. у Києві. Обрання П. Скоропадського Гетьманом України. Розпуск Центральної Ради УНР. Причини падіння УНР.

«Грамота до всього українського народу» П. Скоропадського від 29 квітня 1918 р. і перехід влади до Гетьмана. Створення Ради Міністрів – Уряду гетьманської держави. «Закони про тимчасовий державний устрій України» від 29 квітня 1918 р., їх зміст і значення.

Державне будівництво Гетьманату. Зовнішня і внутрішня політична діяльність Гетьмана та його уряду. Будівництво збройних сил.

«Тимчасовий Закон про Верховне управління державою на випадок смерті, тяжкої хвороби і перебування поза межами держави ясновельможного пана Гетьмана всієї України», ухвалений Радою Міністрів 1 серпня 1918 р.

Опозиція проти Гетьмана. Утворення Директорії УНР. Українська Народна Республіка часів Директорії.

Становлення і розвиток Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР)

Розпад Австро-Угорської імперії та його політичні наслідки. Збори депутатів Східної Галичини в імперському парламенті, членів Галицького та Буковинського сеймів. Представників політичних партій 18 жовтня 1918 р.

Створення Української Національної Ради та її Статут від 18 жовтня 1918 р. Відозва Української Національної Ради від 1 листопада 1918 р. до українського народу, її зміст і значення.

Тимчасовий Основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії, ухвалений Українською

Національною Радою 13 листопада 1918 р. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки.

Створення уряду ЗУНР – Тимчасової Ради Міністрів. Формування місцевого адміністративного апарату. Вибори до Української Народної Ради від 4 січня 1919 р.

Є. Петрушевич – Президент Західноукраїнської Народної Республіки.

Звернення ЗУНР до Директорії у Києві від 16 січня 1919 р.

Універсал Директорії УНР про об'єднання з ЗУНР від 22 січня 1919 р. Універсал Тимчасового Конгресу України до українського народу від 28 січня 1919 р. про завдання державного будівництва і організацію оборони соборної Української Народної Республіки. Значення акту злуки УНР із ЗУНР.

Українська радянська республіка

Проголошення України Республікою Рад 12 грудня 1917 р. Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет Рад. Утворення радянського уряду – Народного секретаріату. Складання основ радянського права. Війна УНР з Радянською Росією. Варшавський договір між УНР і Польщею. Центральний військово-революційний комітет Радянської України.. Тимчасовий робітничо-селянський уряд Української Республіки Рад. Договори УСРР з РСФРР про воєнний і господарський союзи. Конституція УСРР 1919 р. Формування органів радянської влади на місцях. Формування галузей радянського права. Судові органи УСРР. Становлення радянського права. Рецепція законодавства РСФРР. Націоналізація. Соціалізація. Тенденції формування цивільного і кримінального права.

Тема 11. УТВОРЕННЯ СРСР. ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921 – початок 1929 рр.) ТА ПАНУВАННЯ ТОТАЛІТАРНО-РЕПРЕСИВНОГО РЕЖИМУ (1929-1939 рр.)

Нова економічна політика та її законодавче оформлення. Перебудова державного апарату у зв'язку з переходом до нової економічної політики.

Утворення СРСР. Правові основи входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. Створення в Україні Молдавської АСРР (1924 р.),

Всеукраїнський з'їзд Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. ВУЦВК. Раднарком УСРР. Українська Економічна Рада. Наркомати УСРР. ДПУ УСРР.

Місцеві органи влади та управління. Положення про губернські, окружні і районні з'їзди Рад і їх виконавчі комітети. Українізація радянського державного апарату.

Судова система. Положення про судоустрій УСРР 1929 р. Організація прокуратури. Утворення адвокатури.

Закріплення перебудови державного апарату у Конституціях України.

Кодифікація українського радянського законодавства. Законодавство Союзу РСР та його дія в УСРР.

Адміністративне право і Адміністративний кодекс УСРР (1927 р.).

Цивільне право. Декларація про основні майнові права, що визнаються в УСРР (1922 р.). Цивільний кодекс УСРР (1922 р.). Положення про трести (1923 і 1927 рр.).

Кодекс законів про народну освіту (1922 р.).

Земельний кодекс УСРР (1922 р.). Закон про ліси УСРР (1923 р.).

Кодекс законів про працю УСРР (1922р.).

Кодекс законів про сім'ю, опіку, подружжя та акти громадянського стану УСРР (1926 р.).

Кримінальне право. Кримінальний кодекс УСРР (1922 р.), його зміни і доповнення у зв'язку з прийняттям союзних актів «Положення про злочини державні» і «Положення про військові злочини» (1927 р.).

Процесуальне право. Кримінально-процесуальний кодекс УСРР (1922 р.), його зміни і доповнення у зв'язку з союзним законодавством (1927 р.). Виправно-трудоий кодекс УСРР (1925 р.). Цивільно-процесуальний кодекс УСРР (1924 р.), його зміни і доповнення (1929 р.).

Утвердження в СРСР наприкінці 20-х – на початку 30-х 13т. бюрократичної командно-адміністративної системи управління та культу особи Й. Сталіна.

Індустріалізація і насильницька колективізація сільського господарства, їх законодавче забезпечення. Голод в Україні 1932-1933 рр. Зміни в соціально-класовій структурі суспільства.

Конституція УРСР 1937 р. та її декларативний характер. Система органів влади і управління за Конституцією. Перебудова державного апарату.

Репресивний апарат і порушення ним законності. Масовий терор в Україні. Деформації у праві.

Тема 12. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939 -1945 рр.)

Державно-правовий лад в західноукраїнських землях у 20-30-ті роки.

Українські землі під владою Польщі

Зобов'язання Польщі забезпечити українцям культурну автономію (28.06.1919 р.). Приєднання Галичини до Польщі (14.03.1923 р.). Закон Польщі від 26 вересня 1922 р. про надання самоврядування трьом галицьким воєводствам – Львівському, Станіславському і Тернопільському.

Ліквідація екзильного уряду ЗУНР (15.03.1923 р.). Створення у Відні Організації Українських Націоналістів (ОУН) (січень 1929 р.). Участь українців у виборах до сейму Польщі. Створення Української Парламентської Репрезентації у Польщі.

Становище українських земель у складі Польщі в 30-ті рр. та напередодні другої світової війни.

Українські землі під владою Румунії

Встановлення і підтримання стану облоги і поліцейського режиму на Буковині.

Заснування Української Національної партії. Політичні процеси над українськими націоналістами у військових судах (1937 р.).

Закарпаття під владою Чехословаччини

Внутрішня автономія Закарпаття під назвою «Підкарпатська Русь». Адміністративний край на чолі з губернатором (до 1928 р.). Створення Підкарпатського краю на чолі з президентом.

Мюнхенський договір чотирьох держав 1938 р. Створення автономного уряду Підкарпатського краю (08.10.1938 р.). Конституційний закон Чехословаччини від 22 жовтня 1938 р. про федерацію карпатсько-української держави з чехами і словаками.

Віденський арбітраж (02.11.1938 р.). Приєднання півдня Закарпаття до Угорщини. Вибори до сейму Карпатської України. 1-й сейм Карпатської України (15.03.1939 р.). Проголошення державної самостійності. Прийняття Конституції. Обрання президента Карпатської України.

Угорська окупація Карпатської України.

Початок другої світової війни і заходи СРСР по забезпеченню своїх інтересів. Радянсько-німецький договір та секретний протокол про розподіл сфер впливу в Європі.

Вступ радянських військ на територію Східної Галичини. Вибори до Народних Зборів України та рішення про її входження до УРСР.

Закон Верховної Ради СРСР та Закон Верховної Ради УРСР про прийняття Західної України до УРСР. Утворення західноукраїнських областей у складі УРСР.

Вступ радянських військ у Північну Буковину і Бессарабію. Закон Верховної Ради СРСР про включення Північної Буковини, Північної і Південної Бессарабії до УРСР. Вихід АМ РСР з УРСР і утворення МРСР у складі СРСР. Утворення Чернівецької області у складі УРСР.

Радянське будівництво в західноукраїнських землях.

Напад Німеччини на СРСР. Окупація України. Окупаційний режим. Створення і діяльність ОУН-УПА. Проголошення відновлення української державності та утворення українського Державного Правління (30.06.1941 р.)

Діяльність ОУН-УПА. Спроба відновлення національної держави. Звільнення території УРСР. Возз'єднання Закарпаття з УРСР. УРСР – член-засновник ООН.

Особливості правової системи УРСР в умовах війни. Надзвичайне законодавство.

Тема 13. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1945 – 1991 рр.)

Повоєнні роки (1945 – початок 1950-х рр.)

Відбудова народного господарства. Уточнення державних кордонів в межах СРСР.

Труднощі у діяльності Радянської влади в західних областях України. Діяльність ОУН-УПА.

Перебудова державного апарату. Діяльність репресивного апарату в умовах дальшого посилення культу особи Й. Сталіна. Найвищі і місцеві органи влади та управління. Суд. Прокуратура.

Цивільне право. Сімейне право. Земельне право. Трудове право. Кримінальне право. Процесуальне право.

Дестабілізація (друга половина 1950-х – середина 60-х рр.)

Курс на відродження демократичних принципів державного будівництва. Подальша демократизація організації і діяльності найвищих і місцевих органів влади й управління. Спроби вдосконалити форми управління промисловістю, будівництвом, сільським господарством, наукою та культурою. Розширення компетенцій союзних республік в період хрущовської відлиги. Вхідження Криму до складу УРСР.

Ліквідація репресивних органів сталінського тоталітарного режиму. Реабілітація невинних жертв сталінізму.

Перебудова судової системи. Посилення прокурорського нагляду та укріплення законності.

Зміни в законодавстві. Початок нової кодифікації радянського законодавства в кінці 1950-х – на початку 1960-х рр. Прийняття Основ законодавства СРСР і союзних республік. Тенденції розвитку цивільного і кримінального права.

Уповільнення темпів суспільного розвитку і «застій» (середина 1960-х – середина 80-х рр.)

Спроби запровадження господарської реформи 1965-1967 рр. та її невдача. Підміна економічних методів керівництва народним господарством командно-адміністративними методами.

Поступове згортання демократії. Подальша бюрократизація державного апарату. Доктрина «загальнонародної держави». Закріплення диктатури компартійного апарату у Конституції СРСР 1977 р. Конституція УРСР 1978 р. та її декларативний характер. Перебудова державного апарату згідно з Конституцією УРСР 1978 р.

Продовження кодифікації українського радянського законодавства. Поточне законодавство. Завершення розроблення нових кодексів УРСР на підставі основ союзного законодавства. Приведення законодавства у відповідність до Конституції УРСР 1978 р.

Перебудова (1985-1991 рр.)

Демократизація суспільно-політичного життя в Україні у другій половині 80-х років. Реформа державного апарату.

Зміни в законодавстві України. Правове забезпечення переходу економіки на ринкові відносини.

Зміни у статусі УРСР як союзної республіки у складі СРСР. Декларація про державний суверенітет УРСР від 16 липня 1990 р.

Тема 14. ДЕРЖАВА І ПРАВО УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Акт проголошення Верховною Радою УРСР незалежності України від 24 серпня 1991 р.

Законодавче оформлення створеної незалежної Української держави. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Вибори президента України. Розпад СРСР і заснування СНД. Утворення політичного, економічного і оборонного статусу незалежної України. Міжнародне визнання України і встановлення дипломатичних відносин із зарубіжними країнами. Входження до світового співтовариства. Розбудова Збройних Сил України. Україна і діаспора. Підготовка нової Конституції України. Перехід до ринкової економіки. Реформування власності. Економічна реформа і фінансова політика України. Тенденції розвитку законодавства в Україні (1991-2010). Конституція України 28 червня 1996 р. Конституційна реформа України. Форма правління і форма державного устрою України на сучасному етапі.

Кодифікація права і реформи правової система сучасної України.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекції	семінари (практичні)	лаборатор.	Індив. Завд	Сам. Робот.		Лекції	семінари (практичні)	лаборатор.	Індив.завд	Сам. Робот.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Історія держави і права України в стародавню епоху та період середньовіччя												
Тема 1. Вступ. Предмет і метод «Історії держави і права України»	6	2	2	-	-	2	8	2	2	-	-	4
Тема 2. Перші державні утворення і право на території Північного Причорномор'я і Приазов'я (серед. I тис. до н.е. – V ст. н.е)	6	2	-	-	-	4	8					8
Тема 3. Держава і право східних слов'ян у період становлення та розвитку феодальних відносин (VI – XII ст. н.е.)	12	2	2	-	-	8	8	-	-	-	-	8
Тема 4. Держава і право Південно-Західної Русі в період феодальної роздробленості. Галицько-Волинська держава (XII – XIV ст.)	4	2	-			2	8					8
Тема 5. Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV - перша пол. XVII ст)	12	2	2	-	-	8	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 1	40	10	6			24	40	2	2			36
Змістовий модуль 2. Історія держави і права України нового часу												
Тема 6. Запорозька Січ, її військово-адміністративний устрій та право	10	2	-	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 7. Визвольна війна українського народу 1648-1654 рр. Відродження	10	2	2	-	-	6	10	2				8

національної держави і права України. Перехід України під протекторат Московії і його правове оформлення												
Тема 8. Українська Гетьманська держава та її право (середина XVII – кінець XVIII ст.)	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 9. Суспільно-політичний лад і право України у складі двох імперій (Російської та Австрійської) (кінець XVIII – початок XX ст.)	10	2	-	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	40	8	4	-	-	28	40	2	-	-	-	38
Змістовий модуль 3. Історія держави і права України новітнього часу												
Тема 10. Відродження української національної державності (1917 – 1921 рр.)	8	4	2	-	-	2	8	2	-	-	-	6
Тема 11. Утворення СРСР. Державно-правовий розвиток України в умовах нової економічної політики (1921 – початок 1929 рр.) та панування тоталітарно-репресивного режиму (1929-1939 рр.)	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 12. Держава і право України в роки другої світової війни (1939-1945 рр.)	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Тема 13. Держава і право України після другої світової війни (1945 – 1991 рр.)	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
Тема 14. Держава і право України на сучасному етапі	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
Разом за змістовим модулем 3	40	12	4	-	-	24	40	2	-	-	-	38
Усього годин	120	30	14	-	-	76	120	6	2	-	-	112

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет і метод науки і дисципліни «Історія держави і права України»	-	2
2	Руська Правда – збірник норм права Київської Русі	2	-
3	Литовські Статути та їх застосування в українських землях	2	-
4	Політичні та правові проблеми переходу України під владу Московської держави (середина XVII – XVIII ст.)	2	
5	Кодифікація та основні риси права Української гетьманської держави (середина XVII – кінець XVIII ст.).	4/2	-
6	Державотворчі пошуки 1917-1920 рр.	4/2	2
8	Конституції Радянської України 1929р., 1937р., 1978 р.	2	-
	Разом	14	2

5. Теми практичних занять

Навчальним планом не передбачено

6. Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачено

7. Самостійна (позаудиторна) робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			
		Денна форма		Заочна форма	
		Інд	С/р	Інд	С/р
1	Вступ. Вступ. Предмет і метод «Історії держави і права України».		2		4
2	Перші державні утворення і право на території Північного Причорномор'я і Приазов'я (серед. I тис. до н.е. – V 19т.. н.е)		4		8
3	Держава і право східних слов'ян у період становлення та розвитку феодальних відносин (VI – 19т.19. XII 19т.. н.е.)		8		8
4	Держава і право Південно-Західної Русі в період феодальної роздробленості. Галицько-Волинська держава (XII – XIV ст.)		2		8
5	Суспільно-політичний лад і право українських земель у складі Литви, Польщі і Речі Посполитої (кінець XIV - перша пол. XVII ст)		8		8

6	Запорозька Січ, її військово-адміністративний устрій та право.		8		10
7	Визвольна війна українського народу 1648-1654 рр. Відродження національної держави і права України. Перехід України під протекторат Московії і його правове оформлення		6		8
8	Українська Гетьманська держава та її право (середина XVII – кінець XVIII ст.)		10		6
9	Суспільно-політичний лад і право України у складі двох імперій (Російської та Австрійської) (кінець XVIII – початок XX ст.)		10		8
10	Відродження української національної державності (1917 – 1921 рр.)		2		6
11	Утворення СРСР. Державно-правовий розвиток України в умовах нової економічної політики (1921 – початок 1929 рр.) та панування тоталітарно-репресивного режиму (1929-1939 рр.)		6		8
12	Держава і право України в роки другої світової війни (1939-1945 рр.)		6		8
13	Держава і право України після другої світової війни (1945 – 1991 рр.)		4		8
14	Держава і право України на сучасному етапі		6		8
	Разом		76		112
	У тому числі : індивідуальне завдання		10		10
	У тому числі : індивідуальне навчально-дослідницьке завдання		10		10

8. Індивідуальні завдання

З метою самостійного вивчення опрацювання частини програмного матеріалу з курсу «Історія держави і права України», поглиблення знань та вдосконалення умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних та семінарських занять студенти мають виконувати деякі індивідуальні завдання. Індивідуальні завдання з зазначеного курсу заплановано двох видів:

1. ІЗ – індивідуальне завдання спрямоване на підготовку тез доповіді на студентські наукові конференції за проблематикою історико-правової науки;

2. ІНавчДЗ – семестрове індивідуально-навчальне дослідне завдання, яке спрямоване на дослідження, узагальнення та реферативного описання історії одного з державно-правових інститутів, зокрема, галузевих юридичних наук (конституційного, адміністративного, цивільного, кримінального право тощо). Вимоги до **ІНавчДЗ** та критерії його оцінювання містяться в окремих методичних рекомендаціях.

9. Методи навчання

Організація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності при викладанні навчального курсу «Історія держави і права України» здійснюється на основі комплексного підходу і з використанням таких методів навчання:

При передачі і сприйнятті навчальної інформації : словесні (розповідь, лекція, бесіда); наочні (ілюстрація, демонстрація); практичні (реферати, тематичні повідомлення).

При формуванні у студентів логічності мислення : пояснювально-ілюстративні; репродуктивні; проблемного викладу; індуктивні та дедуктивні; частково-пошукові; дослідницькі.

При активізації навчально-пізнавальної діяльності: метод малих груп; розігрування ролей (чи рольова гра), навчальна дискусія диспут (обмін думками).

Методи дистанційного навчання.

10. Очікувані програмні результати навчання :

РН1. Розуміти історичний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності.

РН2. Організовувати культурний діалог на рівні, необхідному для ефективної професійної діяльності.

РН3. Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези, аргументувати висновки.

РН10. Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

РН14. Здійснювати пошук та аналіз новітньої інформації у сфері правоохоронної діяльності, мати навички саморозвитку та самоосвіти протягом життя, підвищення професійної майстерності, вивчення та використання передового досвіду у сфері правоохоронної діяльності.

11. Засоби оцінювання

Застосування *методів* перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок студентів ґрунтується на системному підході. Серед основних використовуються такі: *спостереження* за навчальною діяльністю студентів при вивченні навчальної дисципліни, яке дає змогу скласти уявлення про пізнавальні можливості студентів, їх ставлення до оволодіння знаннями, рівень самостійної підготовки тощо; *усне опитування* (індивідуальне, фронтальне, просте, складне) використовується у традиційній системі перевірки та оцінювання навчальних досягнень студентів шляхом постановки перед ними запитань за змістом навчального матеріалу та оцінюванні їх відповідей; *письмовий контроль* дозволяє повніше реалізувати діагностичну функцію,

заощадити, виявити уміння логічного, послідовного викладення думок студентом; *графічна перевірка* індивідуалізує навчання, дає можливість ґрунтовно реалізувати діагностичну та освітню функції навчання, сприяє виявленню вміння та навичок студентів узагальнювати, класифікувати вивчений матеріал тощо; *тестування* при вивченні державно-правових явищ і інститутів в їх історичному просторі на певному підсумковому етапі сприяють визначенню рівню засвоєння поточного матеріалу і підготовки в подальшому до кваліфікаційного тесту.

У процесі викладання курсу «Історія держави і права України» використовуються такі **форми контролю** знань, вмінь та навичок студентів:

Форми поточного контролю : Поточний контроль знань, вмінь та навичок студентів слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу з дисципліни; здійснюється у повсякденній навчальній роботі й виражається у систематичних спостереженнях викладача за навчальною діяльністю студентів та її оцінки на *семінарських заняттях, тестування*.

Контроль самостійної роботи : перевірка індивідуальних завдань, захист рефератів, презентації.

Форми модульного контролю : контроль спрямований на перевірку засвоєння отриманих знань через триваліший період і охоплює значний за обсягом розділи курсу, проводиться у формі *письмової контрольної роботи*. Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання.

Форма підсумкового семестрового контролю : перевірка рівня засвоєння знань, умінь студентів при вивченні дисципліни (*екзамен*). Основна мета підсумкового контролю – визначення рівня змісту узагальнених знань студентів за весь період навчання з дисципліни, вміння застосовувати їх у практичній діяльності.

12. Критерії оцінювання

(підсумковий контроль – екзамен (1 семестр))

Поточна аудиторна та самостійна робота			Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Екзамен	$\frac{100+100+100+100}{4}$ $= 100$
100	100	100	100	
T1-5	T6-9	T10-14	T1-14	
100	100	100	100	

13. Методичне забезпечення

1. Програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» [для студентів спеціальності 262 – «Правоохоронна діяльність»] / укл. В. М. Пальченкова Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка, 2020. 20 с.
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» [для студентів спеціальності 262 – «Правоохоронна діяльність»] / укл. В. М. Пальченкова Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2023. 25 с.
3. Методичні рекомендації до семінарських занять та завдання до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія держави і права України» [для студентів спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»] / укл. В. М. Пальченкова. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка, 2023. 45 с.

14. Рекомендована література Базова

1. Історія держави і права України: Підручник. – У 2-х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. – Кол. авторів: В.Д. Гончаренко, А.Й.Рогожин та ін. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – Т.1. – 648 с.
2. Історія держави і права України: Підручник. – У 2-х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина. – Кол. авторів: В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин та ін. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – Т.2. – 580 с.
3. Історія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навчальних закладів / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О.М. Головка та ін. ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Майдан, 2018. – 616 с.
4. Гончаренко В.Д. Історія держави і права України : підручник. – К. : Право, 2013. 704 с.
5. Музиченко П.П. Історія держави і права України. Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 429 с.
6. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України. Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2023. – 568 с.
7. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2- т.: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончаренка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп.: Т. 1: З найдавніших часів до початку ХХ ст. / Уклад. В.Д.Гончаренко, А.Й.Рогожин, О.Д.Святоцький. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 472 с.
8. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2- т.: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д. Гончаренка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп.: Т. 2: Лютий 1917 р. – 1996 р . / Уклад. В.Д. Гончаренко, А.Й. Рогожин, О.Д.Святоцький. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 728 с.

Допоміжна

1. Боярська З.І. Історія держави і права України. – Харків, 2001. – 280 с.
2. Грабовський С. Нариси з історії українського державотворення. – К., 1995.
3. Дахно І.І. Історія держави і права. – К., 2006. – 408 с.
4. Єрмолаєв В.М. Історія держави і права України: підручник. Харків: Право, 2021. 472 с.
5. Іванов В.М. Історія держави і права України: підручник. Київ: КУП НАУН, 2013. 892 с.
6. Іванов В.П. Практикум з історії держави і права України. – К.: МАУП, 2006. – 728 с.
7. Іванченко Р.П. Українська державність в 20-90-х роках. – К., 2000. – 256 с.
8. Історія держави і права України / А.Й.Рогожина. – Харків, 1996.
9. Історія держави і права України / А.С.Чайковського. – К., 2001. – 384 с.
10. Історія держави і права України / В.Г.Гончаренка. – К., 1996. – 284 с.
11. Історія українського права / Шевченка О.О.. – К.: Олан, 2001. – 216 с.
12. История государства и права УССР: в 3 Т. – К.: Наукова думка, 1987.
13. Заруба В.М. Історія держави і права України.. – К.: Істина, 2006. – 416 с.
14. Захарченко П.П. Історія держави і права України. – К.: Атіка, 2005. – 368 с.
15. Захарченко П.П. Історія українського права: підручник. Київ: Видавничий дім «Освіта України», 2019. 436 с.
16. Кузьминець О.В. Історія держави і права України. – К.: Україна, 2000. – 429 с.
17. Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. – К.: Атіка, 2001. – 319 с.
18. Кульчицький В.С. Історія держави і права України. – К., 2006 – 352 с.
19. Лашенко Р. Лекції з історії українського права. – К., 1998. – 254 с.
20. Музиченько П.П. Практикум з історії держави і права України. – К., 2002. – 421 с.
21. Музиченко П.П. Історія держави і права України.. – К., 1999.
22. Нариси з історії української державності (до кінця ХІХ ст.). – Луганськ: СНУ, 2000. – 135 с.

23. Орленко В.І. Історія держави і права України. Початок XX – початок XXI ст. – К.: КНЕУ, 2005. – 391 с.
24. Папанова В.Л. Лекції по історії держави і права України. – К.: Знання, 2000. – 200 с.
25. Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. – Т.1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / За ред. М.В.Цвік, О.В.Петрішина. Харків : Право, 2008. 728 с.
26. Страхов М.М., Румянцев В.О. Основні риси права на Україні в кінці IV – першій половині XVII ст.. – Харків: Юр. Акад., 1991. – 19 с.
27. Терлюк І.Я. Історія держави і права України. – К., 1999. – 192 с.
28. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: доновітній час. – К.: Атіка, 2006. – 400 с.
29. Тодоров І.Я. Історія держави і права України. – Донецьк, 1998.
30. Тодоров И.Я., Субботин В.Н. История государства и права Украины. – Донецк, 1998. – 96 с.
31. Хрестоматія з історії держави і права України / А.С. Чайковського. – К.: Юрінком інтер, 2003. – 656 с.
32. Чубатий М. Огляд історії українського права. – К.: Ноосфера, 1994. – 224 с.
33. Швидко Г.К. Історія держави і права України (X – XIX ст.). – Дніпропетровськ: ДНУ, 1998. – 176 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>;
2. Національна юридична бібліотека – <http://www.nbuv.gov.ua/nyub/index.html>.